

## Operacja „Dunaj ” : interwencja w Czechosłowacji

Operacja „Dunaj ” to kryptonim, który nadano interwencji wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowacji. Operacja militarna mająca zdużyć tzw. Praską Wiosnę rozpoczęła się 20 sierpnia 1968 roku o godzinie 23. Była największą operacją wojskową w Europie po II wojnie światowej.

Przebac mi smutna Bratysława

Hradcu Kralowey, złota Praho

Za miarę jaskółki tamtej wiosny

I polskie tanki nad Wełtaw

– piewał Andrzej Garczarek w 1981 r.

Noc z wtorku 20 na środę 21 sierpnia 1968 roku wojska Związku Sowieckiego, Polski, Węgier i Bułgarii wkroczyły na terytorium Czechosłowacji. Rozpoczęła się operacja „Dunaj ”, reakcja Kremla na „Praską Wiosnę”, próba ideologicznego fermentu w państwie socjalistycznym. Był to epilog Praskiej Wiosny.

5 stycznia 1968 r. przywódca Komunistycznej Partii Czechosłowacji został Alexander Dubček. W pierwszym przemówieniu ogłosił on konieczność zmian w życiu społecznym i gospodarczym kraju. W czerwcu 1968 r. zniesiono cenzurę. Organizowano demonstracje i spotkania, domagano się większej wolności, a pod naciskiem społeczeństwa otwarto granice, zrehabilitowano osoby skazane po 1948 r.

Generalnie próba gotowości sił Układu Warszawskiego, zintegrowania wojsk i sztabów oraz zapoznania z terenem operacji, było ćwiczenie frontowo-sztabowe „Szumawa ” od 18 czerwca do 2 lipca 1968. Sztab wojsk interwencyjnych rozmieszczono w Legnicy. Dowódcą dwóch armii został marszałek Iwan Jakubowski.

W pierwszym rzucie operacji wojska inwazyjne liczyły 200 tysięcy żołnierzy, 4 tys. czołgów. Po drugim rzucie liczba ta wzrosła do 450 tys. żołnierzy i 6 tys. czołgów.

Polski „kontyngent ” ludowego Wojska Polskiego liczył 24 tysiące oficerów i żołnierzy i m.in. 647 czołgów, 566 transporterów, 191 dział i moździerzy i 36 migłowców. Polskie siły interwencyjne, utworzone na bazie I skiego Okręgu Wojskowego, dowodzone były przez generała brygady Floriana Siwickiego. Ministrem Obrony Narodowej był Wojciech Jaruzelski.

Rumunia i jej dyktator Ceaușescu skrytykował interwencję. Po 1968 r. Rumunia, rządzona przez Nicolae Ceaușescu, wycofała się z działań wojskowych Układu Warszawskiego. Tak jak Jugosławia i Chiny zdystansowały się od operacji, wydając krytyczne wobec niej komunikaty.

Wokół udziału w inwazji wojsk niemieckich narosło sporo niecisłości. Z powodów historycznych (II wojna światowa) jednostki Narodowej Armii Ludowej NRD, które miały wziąć udział w interwencji (7 Dywizja Pancerna z Drezna i 11 Dywizja Zmotoryzowana z Halle), chociaż zostały postawione w stan gotowości bojowej, nie wkroczyły do Czechosłowacji. Mimo to w sztabie w Milovicach znajdowało się kilku oficerów niemieckich i grupa z 2 Pułku Łączności.

Skutki inwazji.

Aleksandra Dubček, premiera Oldricha Černika i przewodniczącego Zgromadzenia Narodowego Josefa Smrkovsky'ego zatrzymano i przewieziono do Moskwy.

Strona czechosłowacka zmuszona została szantażem do wycofania się z podjętych reform. Partyjny ster uchwycił Gustáv Husák, zwolennik „normalizacji”.

Polityka zagraniczna ZSRR w tym czasie była znana jako doktryna Breżniewa „ograniczonej suwerenności”. W krajach Układu Warszawskiego obowiązywało ograniczenie suwerenności państw członkowskich na rzecz interesów tzw. wspólnoty socjalistycznej. Władza za tym interwencja w państwie bloku dążącym do secesji nie jest agresją, lecz samoobroną. szerzej przedstawiona przez ministra spraw zagranicznych ZSRR Andrieja Gromyka na sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ w październiku 1968. „Praska Wiosna” dla I sekretarza KC KPZR Leonida Breżniewa miała charakter kontrrewolucji, której natychmiast należało zapobiec.

W czasie operacji Układu Warszawskiego około pół tysiąca Czechów i Słowaków zostało rannych, a 108 zostało zabitych.

Na zły stosunek do Polaków miał wpływ incydent, gdy 7 września 1968 w Jiczynie pijany polski żołnierz zastrzelił 2 cywilów, a kilku ranił.

Od 21 sierpnia do 20 września 1968 Armia Radziecka straciła w walce 12 żołnierzy i 25 zostało rannych. Tzw. niebojowe straty w tym samym okresie to 84 zabitych i zmarłych, w tym w katastrofie w Teplicach zginęło dwóch reporterów. Armia węgierska straciła 4 żołnierzy (wypadki i samobójstwo). Wojska bułgarskie – dwóch żołnierzy; jeden zginął na zastrzelony przez nieznane osoby (skradziono pistolet), a drugi żołnierz zastrzelił się. Straty Wojska Polskiego w wypadkach to dziesięciu żołnierzy.

W sierpniu 1968 r. z Czechosłowacji wyemigrowało około 250 tysięcy Czechów i Słowaków, a po niej następne 60 tysięcy.

8 września 1968 roku Ryszard Siwiec, filozof i były żołnierz AK, rozrzucił ulotki z apelem protestacyjnym i krzykąc "Protestuj!" dokonał aktu samospalenia w czasie demonstracji na Stadionie Dziesięciolecia.

Całe zdarzenie zostało zarejestrowane przez Polską Kronikę Filmową. Film został cenzurowany, jego list do rodziny przechwyciła SB, a ówczesne władze sytuację przemilczały. Tu przed wyjazdem z Przemysła do Warszawy Siwiec sporządził testament oraz nagrał na taśmie magnetofonowe swe przesłanie, kończąc je słowami: „Ludzie, w których może jeszcze tkwi

iskierka ludzkości, uczu ludzkich, opami tujcie si ! Usłyszcie mój krzyk, szarego, zwyczajnego człowieka, syna narodu, który własni i cudzi wolno ukochał ponad wszystko, ponad własne ycie, opami tujcie si ! Jeszcze nie jest za pó no! ” .

16 stycznia 1969 r. w centrum Pragi podpalił si student Jan Palach.

ASG

fot. Wikipedia